

ปัญหาสิทธิของชนกลุ่มน้อยในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา

Problems of Minority Rights in Criminal Justice Processes

พ.ต.ท.ดร.เท็ดสยาม บุญยะเสนา*

บทคัดย่อ

ปัญหาเรื่องสิทธิของชนกลุ่มน้อยที่สำคัญด้านหนึ่งคือการถูกเลือกปฏิบัติภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ในทางปฏิบัติแล้วอาจไม่ตรงกับกรอบแนวความคิดในเรื่อง “บุคคลทุกคนเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย” แม้ว่าหลักการในเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติ จะเป็นหลักการที่สำคัญทั้งในระดับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในรัฐ เพราะปัญหาการเลือกปฏิบัตินำไปสู่ปัญหาในเรื่องความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ตามมา ถึงแม้รัฐจะได้พยายามปฏิบัติตามหลักการที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการถูกเลือกปฏิบัติ โดยการแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายแล้วก็ตาม แต่หากเจ้าหน้าที่และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญายังคงไม่ตระหนักถึงสิทธิของชนกลุ่มน้อยแล้ว ปัญหาในเรื่องนี้ก็ยังคงมีอยู่ต่อไป

Abstract

One of the most important aspects of minority rights is discrimination particularly in criminal justice processes which not consistency with the concept of “all are equal under the law”. This concept is an important principle at the level of international law and domestic law on the contrary in criminal justice processes discrimination problems stay still lead to conflicts in various forms. Even though the state has tried to follow this concept by amended or updated the law, officials and personnel in the criminal justice processes remain unaware of the rights of minorities, discrimination problems will be continue.

* รองผู้กำกับสอบสวน สถานีตำรวจภูธรดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1. บทนำ

ปัญหาในเรื่องสิทธิของชนกลุ่มน้อย (Minority Rights) นั้นผูกพันอยู่กับหลายปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในเรื่องปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อชนกลุ่มน้อยหรือการที่ชนกลุ่มน้อยเลือกใช้ความรุนแรงต่อฝ่ายข้างมาก ปัญหาเรื่องเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาที่มีปัญหามากที่สุดหรือถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือเรื่อง “การเลือกปฏิบัติ” และ “ความไม่เท่าเทียมกัน” ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นับตั้งแต่ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ ศาลและราชทัณฑ์ ซึ่งในบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจสภาพปัญหาของสิทธิของชนกลุ่มน้อยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะหากไม่สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาให้กับชนกลุ่มน้อยแล้วจะทำให้เกิดปัญหาตามเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมที่มีเป้าหมายในการควบคุมและลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อคุ้มครองสังคม¹ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และต้องดำเนินการบนหลักการที่ว่า “บุคคลทุกคนเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย” (equality before the law)² โดยบุคคลทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน อย่างไม่คำนึงว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่ มิฉะนั้นแล้วจะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดปัญหาขึ้น

2. ความหมายและความสำคัญของสิทธิของชนกลุ่มน้อย

การใช้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” (Minority) นั้นเป็นคำที่มีความหมายหลากหลายและเป็นคำที่มีการโต้แย้งกันในขณะที่หลายรัฐบาลยังปฏิเสธการดำรงอยู่ของชนกลุ่มน้อย หรือไม่ก็ไม่ยอมรับว่าใครคือชนกลุ่มน้อย แต่การระบุถึง “ชนกลุ่มน้อย” ในทางระหว่างประเทศแล้วค่อนข้างเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกันคือ

“ชนกลุ่มน้อยคือ กลุ่มของประชาชนผู้ซึ่งมีเอกลักษณ์ทั่วไปที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ภาษาหรือศาสนา ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มสำคัญที่อยู่รอบ ๆ พวกเขา แต่ประเด็นที่สำคัญคือ ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ขาดอำนาจซึ่งเป็นความสามารถในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับตัวพวกเขาเอง”³

¹Matthew Lippman, *Contemporary Criminal Law: Concepts, Cases, and Controversies*. 2nd ed. (London: Sage, 2010), 3.

²Andrew Ashworth, *Sentencing and Criminal Justice*. 5th ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 239-241.

³Clive Baldwin, Chris Chapman and Zoe Gray. *Minority Rights: The Key to Conflict Prevention*. (UK: Minority Rights Group International. 2007), 4.

ส่วนคำนิยามที่มีการอ้างอิงกันมากนั้นเป็นการนิยามตามความเห็นของหลุยส์ วีร์ท (Louis Wirth) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันที่มีความเห็นว่าชนกลุ่มน้อยคือ กลุ่มของบุคคลผู้ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นเพราะลักษณะทางกายภาพหรือทางวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มชนกลุ่มน้อยถูกแยกออกจากสังคมและดำรงชีวิตอยู่อย่างแตกต่างและได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันและทำให้พวกเขา มีความรู้สึกที่ถูกเลือกปฏิบัติจากคนส่วนใหญ่ ซึ่งตามความเห็นของหลุยส์ วีร์ทนี้ ชนกลุ่มน้อยไม่ได้เน้นไปที่จำนวนแต่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับอำนาจที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มทางชาติพันธุ์และความเชื่อ⁴

ส่วนคำว่า “สิทธิของชนกลุ่มน้อย” นั้น เป็นคำที่มีนัยยะในทางกฎหมายระหว่างประเทศที่แสดงให้เห็นถึงสิทธิของชนกลุ่มน้อยในฐานะที่เป็น “กลุ่มคน” (group) แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความหมายรวมไปถึงเรื่องสิทธิของปัจเจกบุคคลภายในกลุ่มคนด้วย เรื่องสิทธิของชนกลุ่มน้อยนี้ สืบเนื่องมาจากทั้งพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องสิทธิมนุษยชน รวมไปถึงสนธิสัญญาและคำประกาศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำประกาศแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วยสิทธิของทุกบุคคลตามชนกลุ่มน้อย ในเรื่องสัญชาติหรือชาติพันธุ์ ภาษาและศาสนา (The UN Declaration on the Rights of All Persons Belonging to National or Ethnic, Linguistic and Religious Minorities: UNDM)⁵ สาเหตุที่มีการให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจเรื่องสิทธิของชนกลุ่มน้อยนั้น เนื่องจากในปัจจุบันนี้ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความรุนแรงนั้นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา และความขัดแย้ง เหล่านี้ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่นำมาสู่ความขมขื่นและความเสียหาย ดังตัวอย่างความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยที่นำไปสู่ความขัดแย้งในพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ ชิเชน ดาร์ฟูร์ เคิร์ต ปาเลสไตน์ โรมันคาทอลิกในไอร์แลนด์เหนือ เซิร์บ เป็นต้น

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการปกป้องสิทธิของชนกลุ่มน้อยคือ “การป้องกันความขัดแย้ง” ที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความแตกต่างในหลาย ๆ ด้านดังกล่าวข้างต้น โดยสิทธิดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือกลุ่มความเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มใดอย่างรัฐบาลบางประเทศเกรงกลัว แต่วัตถุประสงค์หลักคือ การปกป้องกลุ่มบุคคลและปัจเจกบุคคลภายในกลุ่มคนนั้น ๆ โดยสามารถแยกได้เป็น 4 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

(1) การดำรงอยู่ (existence) ยกตัวอย่าง รัฐเคิร์ก (Turkish) ที่ปฏิเสธการมีอยู่ของชาวเคิร์ดซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่อยู่ภายในรัฐ

⁴Jeffrey C. Alexander, Kenneth Thompson, Laura Desfor Edles. *Contemporary Introduction to Sociology: Culture and Society in Transition*. 2nd ed. (London: Routledge, 2012), 329.

⁵โปรดดูเพิ่มเติมที่ Caruso, Ugo, and Rainer Hofmann. *The United Nations Declaration on Minorities: An Academic Account on the Occasion of Its 20th Anniversary (1992-2012)*. (Leiden: Brill Nijhoff, 2015).

(2) **อัตลักษณ์ (identity)** ยกตัวอย่าง อิรักที่ชุมชนของชนกลุ่มน้อย คริสเตียน เติร์กโคแมน กลายเป็นเป้าหมายสำหรับความรุนแรงเพราะความแตกต่างของอัตลักษณ์อันมีพื้นฐานมาจากความแตกต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์

(3) **การเลือกปฏิบัติ (discrimination)** ยกตัวอย่าง จีนเป็นที่ทราบกันดีเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย อูยกูร์ซึ่งถูกเลือกปฏิบัติในหลายด้าน เพราะว่าพวกเขาไม่ใช่ชาวจีนอันซึ่งถือว่าเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

(4) **การมีส่วนร่วม (participation)** ทั้งในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ เช่น ในชูดาน รัฐชาติได้ยอมรับคนบางส่วนหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยจำกัด แต่กลุ่มอื่นทั้งที่แตกต่างกันทางชาติพันธุ์ ศาสนานั้นได้ถูกตัดขาดจากชีวิตในทางการเมืองซึ่งทำให้เกิดวิกฤติการณ์ตามมา⁶

ดังนั้น การทำความเข้าใจในเรื่องสิทธิของชนกลุ่มน้อย ก็จะสามารถช่วยลดปัญหาดังกล่าวลงไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐ เพราะหากถ้ารัฐมีปัญหาในเรื่องดังกล่าวเสียแล้ว ย่อมทำให้เกิดปัญหาในด้านอื่นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวโรฮิงญาที่เป็นมุสลิมชนกลุ่มน้อยในประเทศเมียนมา⁷ ที่รัฐไม่ได้รับรองว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศจำนวน 135 ชาติพันธุ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยในหลายด้าน นอกเหนือจากเรื่องศาสนาที่เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว

3. ขอบเขตของการปกป้องสิทธิของชนกลุ่มน้อย

ตามคำประกาศเรื่องชนกลุ่มน้อยของสหประชาชาติและมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชนกลุ่มน้อย (The United Nations Minorities Declaration and Other International Standards Relating to Minority Rights) ได้ระบุถึงสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชนกลุ่มน้อย⁸ ไว้ดังนี้

(1) การมีชีวิตรอดอยู่และการดำรงอยู่ (survival and existence)

การปกป้องบุคคลชนกลุ่มน้อยนั้น ในเบื้องต้นสมควรที่จะเน้นไปที่การให้ความคุ้มครองในเรื่องร่างกายที่มีอยู่ของบุคคลชนกลุ่มน้อย รวมทั้งปกป้องให้พ้นจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์หรืออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ใน ค.ศ. 2001 ได้มีคำประกาศเดอร์บัน (Durban Declaration)

⁶ Clive Baldwin, Chris Chapman and Zoë Gray. *Minority Rights: The Key to Conflict Prevention*. (UK: Minority Rights Group International. 2007), 2.

⁷ Nationalgeographic, "Myanmar's Rohingya Are in Crisis-What You Need to Know," Nationalgeographic, <https://news.nationalgeographic.com/2017/09/rohingya-refugee-crisis-myanmar-burma-spd/> (accessed March 25, 2018).

⁸ United Nations. *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (New York: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2010), 7-13.

ยืนยันว่า “กลุ่มชนกลุ่มน้อยทางด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา จะต้องสามารถดำรงอยู่ได้และจะต้องได้รับการปกป้อง และบุคคลดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นบุคคลชนกลุ่มน้อยก็สมควรที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันและได้รับสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตาม” การขาดซึ่งความเคารพต่อสิทธิของบุคคลชนกลุ่มน้อยนั้นอาจเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดปัญหาการย้ายที่อยู่ของประชากร หรือในกรณีที่ย้ายถิ่นที่รุนแรงที่สุดอาจทำให้เกิดอาชญากรรมสังเฝ้าพันธุ์ของชุมชนนั้นได้ ดังนั้น บุคคลชนกลุ่มน้อยเหล่านี้จึงไม่สมควรถูกบังคับให้ย้ายที่อยู่และสมควรที่จะได้รับการปกป้องตามศาสนาและวัฒนธรรมตามความเชื่อของพวกเขา

(2) การส่งเสริมและคุ้มครองอัตลักษณ์ของบุคคลชนกลุ่มน้อย (promotion and protection of the identity of minorities)

ศูนย์กลางของเรื่องสิทธิของชนกลุ่มน้อยคือ การส่งเสริมและคุ้มครองอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย โดยการป้องกันไม่ให้มีการทำลายหรือสูญเสียทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา และภาษาของพวกเขา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกภายในโลกนี้ สิทธิของชนกลุ่มน้อยคือการรับรองว่าจะได้รับการเคารพสำหรับอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน โดยทำให้มั่นใจได้ว่าการปฏิบัติที่แตกต่างกันของกลุ่มหรือบุคคลจะไม่นำไปสู่นโยบายหรือการปฏิบัติที่ถือว่าการเลือกปฏิบัติ ดังนั้น จึงต้องมีการเคารพต่อความหลากหลายทางด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมไปถึงการยอมรับว่า บุคคลชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมนั้นมีความแตกต่างหลากหลาย ตัวอย่าง ชนเผ่าอะบอริจิน (Aborigine) ที่เป็นชนพื้นเมืองในออสเตรเลีย โดยปัจจุบันออสเตรเลียเริ่มออกมาฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของชาวอะบอริจินแล้วหลังจากชนเผ่าอะบอริจินเหลือจำนวนน้อยลงเมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศ

(3) ความเท่าเทียมกันและหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ (equality and non-discrimination)

สิทธิในการที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากในการปกป้องสิทธิของชนกลุ่มน้อยในทุกภูมิภาคของโลกนี้ โดยข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นผ่านประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้น โดยทางพหุติดยและนิตินัยแล้วจะถูกเลือกปฏิบัติเป็นประจำในชีวิต ดังนั้น หลักการไม่เลือกปฏิบัติและความเท่าเทียมกันภายในกฎหมายเป็นหลักการที่สำคัญภายใต้พื้นฐานของหลักการกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ การปฏิบัติที่แตกต่างกันอาจจะเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หากวัตถุประสงค์ที่กระทำไปอยู่เหนือเรื่องการเลือกปฏิบัติหรือความไม่เท่าเทียมกันตามข้อเท็จจริงแล้วกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศได้มีการปรับใช้มาตรการพิเศษต่าง ๆ สำหรับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติและทำให้เกิดความ

เท่าเทียมกัน ในการปกป้องบุคคลชนกลุ่มน้อยนั้น จำเป็นจะต้องกระทำให้สอดคล้องกับหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ และมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางสังคมและการได้รับโอกาสในการทำงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในหลายสถานการณ์จะเห็นได้ว่าสาเหตุที่แท้จริงของการฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชนคือ การปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มบุคคล เกี่ยวกับสิทธิทางวัฒนธรรม สังคม และทางเศรษฐกิจ

(4) การมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและมีความหมาย (effective and meaningful participation)

การมีส่วนร่วมของบุคคลที่ถือว่าเป็นบุคคลชนกลุ่มน้อยในกิจการสาธารณะและในทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชีวิตทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศที่เขาอาศัยอยู่ เป็นการรักษาอัตลักษณ์และต่อสู้กับการแบ่งแยกทางสังคม กลไกต่าง ๆ ที่มีจะต้องรับรองให้ได้ว่าความแตกต่างหลากหลายของสังคมจะต้องคำนึงถึงบุคคลชนกลุ่มน้อยโดยสะท้อนผ่านสถาบันสาธารณะ เช่น รัฐสภา ภาคบริการประชาชน รวมทั้งบริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และกระบวนการยุติธรรมด้วย การมีส่วนร่วมเหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นอย่างมีความหมายสำคัญและไม่ใช่เป็นเพียงเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น

4. กรอบทางกฎหมายและแนวความคิดที่สำคัญ

หลักการในเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติ (non-discrimination) ถือเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดและเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยกฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (the Universal Declaration of Human Rights and All Successive Major Human Rights Instruments) รวมไปถึงการใช้มาตรการพิเศษทั้งหลายเกี่ยวกับปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ของการเลือกปฏิบัติ ยกตัวอย่าง อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination : ICERD) หรือ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women : CEDAW) ซึ่งกลายเป็นหนึ่งในกฎหมายที่สำคัญของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมไปถึงหลักการที่สำคัญของสหประชาชาติ เช่น หลักการที่ปรากฏอยู่ในคำประกาศสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และภาษา (the UN Declaration on the Rights of Persons belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities : 1992) แผนปฏิบัติการและปฏิญญาเดอร์บัน (the Durban Declaration

and Programme of Action : 2001) และภายใต้ข้อ 2 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่มีหลักการในเรื่องการไม่เลือกปฏิบัติอย่างชัดเจนว่า

“บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพประดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มี การจำแนกความแตกต่างในเรื่องใด ๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด

นอกจากนี้การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมืองทาง ดุลอาณาหรือทางเรื่องระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะทำมิได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การ จำกัณฑ์อธิปไตยอื่นใด”

หลักการห้ามเลือกปฏิบัติยังเป็นพื้นฐานในเรื่องสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ภายใต้เงื่อนไขของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องไม่มี อุปสรรคในการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยต้องได้รับการรับรองปัจเจก บุคคลตามสิทธิของชนกลุ่มน้อยแม้ว่าจะเป็นในกรณีที่เป็นผู้ต้องสงสัย ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย ในคดีอาญาแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็กรณีที่ถูกควบคุมอยู่ในชั้นเจ้าพนักงานหรือต้องคำพิพากษาให้ จำคุกตามคำพิพากษาของศาล หรือไม่ว่าจะเป็นกรณีที่เป็นเหยื่อหรือพยานในคดีอาญา สิทธิที่ เกี่ยวข้องเหล่านี้ประกอบด้วยสิทธิที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางคดีอาญาคือ “สิทธิที่จะได้รับ การพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม” (the right to a fair trial) ซึ่งการดำเนินคดีจะต้องเป็นการ ดำเนินการโดยศาลที่ปราศจากความลำเอียงและเป็นอิสระที่ถูกก่อตั้งโดยชอบด้วยกฎหมาย และ รวมไปถึงสิทธิในเรื่องอื่น ๆ เช่น สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับ การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หลักการความชอบด้วยกฎหมาย และหลักกฎหมายไม่ส่ง ผลย้อนหลังตามหลักกฎหมายอาญา ข้อห้ามเกี่ยวกับการห้ามทรมานและปฏิบัติลดทอนหรือเยี่ยง มิใช่มนุษย์ สิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของบุคคลเช่นเดียวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมและ ปกป้องกระบวนการยุติธรรม รวมไปถึงสิทธิในเรื่องการได้รับการปกป้อง ช่วยเหลือ และแก้ไข เยี่ยวยาอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับเหยื่อของอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ⁹

แอนดริว อัชเวิร์ท (Andrew Ashworth) ได้ให้ความเห็นว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญของ หลายประเทศจะได้นำหลักการในเรื่องความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายมาระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

⁹โปรดดูเพิ่มเติมที่อุทัย อาทิวา, “แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและบทบาทขององค์กร สหประชาชาติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา,” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, <http://www.stou.ac.th/schoolsweb/law/UploadedFile/41717-3.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2561).

แต่หลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่ไม่สามารถอนุมานได้ในทางปฏิบัติและมีเรื่องที่ถูกเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานที่แตกต่างกัน เช่น

เชื้อชาติ ปัญหาในเรื่องการปรับใช้หลักการเรื่องความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้นอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ไม่ควรมีบุคคลใดถูกพิพากษาว่าได้กระทำความผิดและถูกลงโทษรุนแรงกว่าบุคคลอื่นเมื่อคำนึงถึงเชื้อชาติและผิวสี แต่มีหลักฐานยืนยันได้ว่าคนผิวสี ชาวเอเชียและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะถูกลงโทษรุนแรงกว่าคนผิวขาว

เพศ ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องเพศในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น นอกเหนือจากปัญหาในเรื่องเพศหญิงที่อาจมีปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อครอบครัว ยังมีปัญหาในเรื่องความเท่าเทียมกันในเรื่องเพศที่เป็นประเด็นสำคัญว่า ผู้หญิงควรได้รับการปฏิบัติเหมือนผู้ชายในทุกกรณีหรือไม่ หรือควรได้รับการจำคุกเหมือนผู้ชายหรือไม่ อย่างไร

สถานภาพการจ้างงาน ผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลที่ไม่มีงานทำมักจะถูกพิพากษาให้คุมประพฤติมากกว่าการเสียค่าปรับ ในขณะที่กระทำความผิดเหมือนหรือคล้ายกับผู้กระทำความผิดที่มีงานทำ และนอกจากนี้ ผู้กระทำความผิดที่มีงานทำมักจะถูกคุมประพฤติน้อยกว่าผู้ที่ไม่มียานทำ

สถานภาพทางการเงิน โดยหลักการแล้วหลักการเรื่องความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้นไม่ควรดำเนินคดีอาญาโดยพิจารณาจากความยากจน หรือดำเนินคดีคนยากจนแตกต่างจากคนที่มีฐานะร่ำรวย แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีกว่าย่อมได้เปรียบในการต่อสู้คดี รวมทั้งอาจไม่ต้องถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี เนื่องจากมีหลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกันตัวได้

สถานภาพทางสังคม แม้ว่าโดยหลักการแล้วการดำเนินคดีอาญาไม่สามารถคำนึงถึงสถานภาพทางสังคมได้ แต่อย่างไรก็ตามสถานภาพทางสังคมมักจะถูกนำมาพิจารณาในแง่ของสถานภาพการจ้างงานและสถานภาพทางการเงินดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

ความเท่าเทียมกันและความเสี่ยง ปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันนั้นเกิดขึ้นจากปัญหาในเรื่องการกระทำความผิดอย่างเดียวกันควรลงโทษแบบเดียวกัน แต่ในบางครั้งผู้กระทำความผิดฐานมีเงินเมาส์ราในขณะขับรถอาจถูกลงโทษปรับแตกต่างกัน หากกระทำความผิดคนละสถานที่¹⁰

¹⁰ Andrew Ashworth, *Sentencing and Criminal Justice*. 5th ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 239-259.

จะเห็นได้ว่าตามความเห็นของอชเวิร์ท กลุ่มชนกลุ่มน้อยในเกือบทุกรัฐจะมีกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่มีสัญชาติ เชื้อชาติ ศาสนาหรือภาษาแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ภายในรัฐ เมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในทางอาญาไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้เสียหาย ผู้กล่าวหา พยานหรือในฐานะอื่น มักจะประสบปัญหาในการถูกเลือกปฏิบัติและทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งอื่นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตั้งแต่การไม่ยอมรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐไปจนถึงการดำเนินการจัดการกับความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ทำให้ในบางกรณีกลายเป็นปัญหาที่มีขอบเขตกว้างขวางไปมากกว่าเดิม

แม้ว่าเรื่องชนกลุ่มน้อยจะปรากฏในอนุสัญญาาระดับโลกก็ตาม แต่ก็มิมีบทบัญญัติหลายเรื่องที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ ในขณะที่มีการร่างกฎบัตรสหประชาชาตินั้นเรื่องชนกลุ่มน้อยนี้ไม่ได้แยกพิจารณาต่างหาก แต่ถูกนำไปผนวกรวมกับเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยสิทธิของชนกลุ่มน้อยกับสิทธิในการกำหนดใจตนเอง (self-determination) ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลที่สามารถกำหนดการกระทำของตนเองโดยปราศจากการบังคับจากภายนอกนั้นมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้แล้วยังมีกฎหมายบางฉบับเกี่ยวข้องกับเรื่องชนกลุ่มน้อยด้วย เช่น อนุสัญญาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ปกป้องกลุ่มคนที่แตกต่างกันทางสัญชาติ ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ และศาสนา โดยอนุสัญญาให้ความคุ้มครองการมีชีวิตอยู่ในขณะที่มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 27 ที่กำหนดว่า

“ในรัฐทั้งหลายซึ่งมีชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือภาษาอยู่ บุคคลผู้เป็นชนกลุ่มน้อยดังกล่าวจะไม่ถูกปฏิเสธสิทธิในอันที่จะมีวัฒนธรรมของตนเอง หรือนับถือและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของตนเองหรือใช้ภาษาของตนเอง ภายในชุมชนร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ของชนกลุ่มน้อยด้วยกัน”¹¹

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปกป้องสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศนั้นควรทำความเข้าใจว่าไม่เหมือนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายในรัฐ โดยวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศนั้นไม่ใช่การลงโทษผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคม แต่เป็นการปกป้องเหยื่อและการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ที่เป็นผลมาจากการกระทำของรัฐที่รัฐจะต้องรับผิดชอบด้วย¹²

¹¹Ulrike Barten, *Minorities, Minority Rights and Internal Self-Determination*. (New York: Springer, 2015), 29.

¹²Alcidia Moucheboeuf, *Minority Rights Jurisprudence Digest*. (Strasbourg: Council of Europe, 2006), 179.

5. สภาพปัญหาของสิทธิของชนกลุ่มน้อยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ปัญหาในเรื่อง “ชนกลุ่มน้อยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” นั้น เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายของสหประชาชาติในเรื่องการเลือกปฏิบัติทางด้านเชื้อชาติและการปกป้องชนกลุ่มน้อย (The United Nations Network on Racial Discrimination and Protection of Minorities) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบุคคลซึ่งถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่ต้องประสบปัญหาในการถูกเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา อายุ เพศ ความเป็ยงเบนทางเพศ และความพิการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตัวอย่างเช่น¹³

5.1 เด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อย (minority children)

เด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อยในรูปแบบของเชื้อชาติ ศาสนาหรือภาษา ซึ่งมักจะถูกเลือกปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมโดยเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมาย ที่นอกจากจะเลือกปฏิบัติกับเด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อยแล้วยังรวมไปถึงการเลือกปฏิบัติกับกลุ่มที่ถูกกีดกันทางสังคม เช่น ผู้ที่มีฐานะยากจน กลุ่มผู้ใช้ความรุนแรง กลุ่มผู้กระทำความผิด กลุ่มผู้ติดสารเสพติด กลุ่มผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาและขาดโอกาสในการจ้างงาน เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มเด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อยยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการถูกเลือกปฏิบัติเมื่อบิดามารดาของเด็กเหล่านี้ต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญ่อีกด้วย

5.2 สตรีที่เป็นชนกลุ่มน้อย (minority women)

สตรีที่เป็นชนกลุ่มน้อยมักถูกเลือกปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม ตัวอย่างเช่น การอนุญาตให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในกรณีที่มีการสมรสกับเหยื่อที่เป็นสตรีที่เป็นชนกลุ่มน้อย หรือในกรณีที่ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอในการดำเนินคดี ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคของโลก

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีที่เป็นชนกลุ่มน้อย ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาในเรื่องข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเรื่องปัญหาวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมเฉพาะตัวของผู้หญิงผิวดำในอเมริกาที่มักจะมีค่านิยมหรือมีวัฒนธรรมที่จะให้อภัยหรือยกโทษสามีที่กระทำรุนแรงต่อเธอ ทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่กระทำรุนแรงมาลงโทษได้ ความรุนแรงในครอบครัวเมื่อไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมยังละเลยต่อปัญหาการกระทำ

¹³The United Nations Network on Racial Discrimination and Protection of Minorities, “Minorities in the Criminal Justice System.” OHCHR. HRBodies/HRCouncil/MinorityIssues/Session8/UN_Network_Joint_Submission.docx. (accessed January 25, 2018), 5-6.

รุนแรงในครอบครัว ทำให้นักวิชาการด้านสตรีนิยมมองว่า กระบวนการยุติธรรมบางครั้งมีความแข็งทื่อ และกตัญญู ไม่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

อีกทั้งผลการศึกษาความรุนแรงกับชนกลุ่มน้อยชนเผ่าอินูอิท (Inuit) ซึ่งเป็นมนุษย์น้ำแข็งที่อาศัยอยู่ในหมู่เกาะกรีนแลนด์เหนือประเทศแคนาดา สะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทำหน้าที่ของตนเองล้มเหลว โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่สามารถจับกุมสามีที่ชอบทำร้ายร่างกายภรรยาบ่อยครั้ง แม้สามีนั้นเพิ่งจะพ้นโทษออกมาก็กระทำผิดในรูปแบบเดียวกันซ้ำอีก โดยศาลก็มีความต้องการให้สตรีที่ตกเป็นเหยื่อประนีประนอมอยู่ร่วมกับสามีและครอบครัวต่อไปได้ ในสังคมของชนเผ่าอินูอิทมองว่า สตรีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในการฟ้องร้องดำเนินคดีมักจะเป็นผู้ชนะในคดีความรุนแรงในครอบครัวน้อยมาก และยังคงอาจโดนกระทำรุนแรงซ้ำอีกได้ จึงทำให้สตรีที่ถูกกระทำรุนแรงถึงขั้นเข้าแจ้งความแม้เรื่องจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แต่การฟ้องคดี การตัดสินลงโทษก็ยังไม่สมเหตุสมผลหรือไม่เหมาะสม เช่น การตัดสินลงโทษแบบผ่อนปรนทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่น่าเชื่อถือ สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมไม่มีประสิทธิภาพและผู้ถูกกระทำยังคงตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมซ้ำซ้อน

ดังนั้น การกำหนดโทษควรให้ความหลากหลายตามรูปแบบของคดี ความรุนแรงในครอบครัวจะลดน้อยลงต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนในการเข้าช่วยเหลือไกล่เกลี่ยใช้รูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) และต้องทำงานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นนี้ให้มากขึ้น โดยคำนึงถึงความแตกต่างของชุมชนชาติพันธุ์ให้มากยิ่งขึ้น¹⁴

จากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของการบังคับใช้กฎหมายที่สภาพสังคมทั่วไปเป็นสังคมที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยระบบตัวแทนแต่เพียงอย่างเดียว นั้นไม่เพียงพอต่อการรับรองในการปกป้องต่อการเลือกปฏิบัติและการใช้ความรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

5.3 ชนกลุ่มน้อยที่ทุพพลภาพ ผู้ป่วยโรคเอดส์และที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษอื่น (minority individuals living with disabilities, HIV/AIDS or other special needs)

ตามข้อมูลขององค์การอนามัยโลกนั้นประชากรจำนวนประมาณ 650 ล้านคนนั้น เป็นคนทุพพลภาพและถูกเลือกปฏิบัติ การศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายผู้ทุพพลภาพนั้น

¹⁴พงษ์อนันท์ จันกลิ่น, “กระบวนการยุติธรรมกับการตอบสนองต่อความรุนแรงที่กระทำต่อเพศหญิงที่เป็นชนกลุ่มน้อย” โกทูโนว, <https://www.gotoknow.org/posts/555839> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2561)

แสดงให้เห็นว่าประมาณ 45 ประเทศ มีกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยผู้ทุพพลภาพ ดังนั้น ชนกลุ่มน้อยผู้ที่มีความพิการทางร่างกายหรือจิตใจจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกเลือกปฏิบัติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่หากชนกลุ่มน้อยที่ทุพพลภาพนี้เป็นชนกลุ่มน้อยที่ยากจนและขาดโอกาสในสังคม มักจะมีปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักจะถูกควบคุมตัวในระหว่างการดำเนินคดี

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อยที่ทุพพลภาพนั้น การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการนั้นนับว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการในอันที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมาย เพราะเมื่อคนพิการต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนและอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ ในขณะที่ความสามารถในการต่อสู้คดีของคนพิการนั้นมืออยู่อย่างจำกัดอันเป็นผลมาจากความไม่สมบูรณ์ของสภาพร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่กฎหมายจะต้องให้การคุ้มครองคนพิการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้เป็นการเฉพาะโดยรับรองถึงมาตรการจำเป็นพิเศษให้เหมาะสมกับผู้ถูกกล่าวหาในแต่ละประเภทความพิการ¹⁵

นอกจากนี้ในสังคมที่มีชนกลุ่มน้อยซึ่งมีภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างจากคนกลุ่มหลักของสังคมจะขาดแคลนความสามารถทางด้านภาษา ซึ่งเป็นความยากในทุกด้านสำหรับผู้ถูกกล่าวหาหรือเหยื่อของอาชญากรรม เช่น ชนกลุ่มน้อยอาจมีอุปสรรคในการใช้ภาษาภายในศาล ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม สิทธิอย่างอื่นที่สำคัญไม่แพ้กันคือ สิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันนั้น โดยคู่ความในชั้นศาลผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาได้ในชั้นพิจารณาของศาลหรือในชั้นสอบสวนจะต้องได้รับการช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการแปลภาษา

ทั้งนี้ ภายใต้ ข้อ 14 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้นเป็นหัวใจของสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

“1. บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หนังสือพิมพ์หรือสาธารณชนอาจถูกห้ามรับฟังการพิจารณาคดีทั้งหมด

¹⁵ กฤษฎา อภินวถาวรกุล และอานนท์ ศรีบุญโรจน์, “ปัญหาการเข้าถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายใต้ระบบกฎหมายไทย” การสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 9 ปี 2560, <http://www.rs.mahidol.ac.th/ncpd-2017/2017/Full-Paper/001.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2561)

หรือบางส่วนได้ก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อย หรือความมั่นคงของชาติในสังคม ประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของกลุ่ม หรือในกรณีศาลเห็นเป็น ความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือข้อพิพาททางแพ่งยอมเป็นที่เปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อผลประโยชน์ ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของกลุ่มสมรส หรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิ ที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลันและ ละเอียดยในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและ ติดต่อกับทนายความได้ตามความประสงค์ของตน

(ค) สิทธิที่ได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักจูงอย่างไม่เป็นธรรม

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่าน ทางผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายตามที่เลือกหาเอง สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมี ผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายถ้าไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย และสิทธิที่จะมีการช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยไม่คิดมูลค่าถ้าบุคคลนั้นไม่อาจรับภาระจัดการได้เองหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ แห่งความยุติธรรม

(จ) สิทธิที่จะถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้พยานเรียกพยานฝ่าย ตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานฝ่ายตรงข้ามของตน

(ฉ) สิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจหรือ พูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้การปรักปรำตนเองหรือรับสารภาพผิด"

สรุป

การแก้ไขปัญหาสิทธิของชนกลุ่มน้อยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเบื้องต้นนั้น ควรให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมตระหนักถึงสิทธิของชนกลุ่มน้อยว่ามีสิทธิ อย่างไรบ้าง รวมไปถึงการชี้แจงให้เห็นความแตกต่างกันหรือเหตุผลที่ทำให้เกิดการพิพาทลงโทษ ต่างกัน ประชาชนในสังคมต้องพยายามปรับตัวให้มีการเคารพกฎหมายมากยิ่งขึ้น การปรับปรุง กฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติให้ลดปัญหาในเรื่องการเลือกปฏิบัติให้น้อยลงและทำให้เกิด

ความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพื่อลดปัญหาที่จะนำไปสู่การเกิดความรุนแรงและนำไปสู่ความขัดแย้งในรูปแบบอื่นที่ทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมาก

ดังนั้น การตระหนักถึงชนกลุ่มน้อยตามกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่รัฐจะต้องดำเนินการหรือจัดให้มีสิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง ย่อมเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับกระบวนการยุติธรรมของประเทศนั้นและช่วยป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกด้วย

รายการอ้างอิง

- กฤษฎา อภินวถาวรกุล กับอานนท์ ศรีบุญโรจน์. “ปัญหาการเข้าถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นคนพิการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายใต้ระบบกฎหมายไทย” การสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 9 ปี 2560, <http://www.rs.mahidol.ac.th/ncpd-2017/2017/Full-Paper/001.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2561)
- ชีพ จุลมนต์. สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญากรณีสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐโดยการจัดหาทนายความช่วยเหลือทางคดี. รายงานของการฝึกอบรมหลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (2556)
- พงษ์อภินันท์ จันกลิ่น. “กระบวนการยุติธรรมกับการตอบสนองต่อความรุนแรงที่กระทำต่อเพศหญิงที่เป็นชนกลุ่มน้อย” โกทูโนว, <https://www.gotoknow.org/posts/555839> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2561)
- เพลินตา ตันรังสรรค์. “สรุปการสัมมนาทางวิชาการ. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาสองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมไทย” สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, http://www.senate.go.th/lawdatacenter/includes/FCKeditor/upload/Image/b/s37%20jun_7_6.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2561)
- เมธา มาสขาว. สรุปบทเรียนคดีตายายเก็บเห็ด สื่อสร้างดราม่า ถึงระบบยุติธรรม “ต้นธาร” สำนักข่าวอิสรา, <https://www.isranews.org/isranews-article/56054-drama.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2561)
- อุทัย อาทิวา. “แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและบทบาทขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา,” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, <http://www.stou.ac.th/schoolsweb/law/UploadedFile/41717-3.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2561)
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. รายงานประจำปี 2559/2560 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล สถานการณ์สิทธิมนุษยชนทั่วโลก ลอนดอน: แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล. 2560.
- Alcidia Moucheboeuf. *Minority Rights Jurisprudence Digest*. Strasbourg: Council of Europe, 2006.
- Andrew Ashworth. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

- Caruso, Ugo, and Rainer Hofmann. *The United Nations Declaration on Minorities: An Academic Account on the Occasion of Its 20th Anniversary (1992-2012)*. Leiden: Brill Nijhoff, 2015.
- Clive Baldwin, Chris Chapman and Zoë Gray. *Minority Rights: The Key to Conflict Prevention*. UK: Minority Rights Group International, 2007.
- Helen O' Nions, *Minority Rights Protection in International Law: The Roma of Europe*. London: Ashgate, 2016.
- Jeffrey C. Alexander, Kenneth Thompson, Laura Desfor Edles. *Contemporary Introduction to Sociology: Culture and Society in Transition*. 2nd ed. London: Routledge, 2012.
- Kirsten Shoraka, *Human Rights and Minority Rights in the European Union*. London: Routledge, 2010.
- Matthew Lippman, *Contemporary Criminal Law: Concepts, Cases, and Controversies*. 2nd ed. London: Sage, 2010.
- Nationalgeographic, "Myanmar's Rohingya Are in Crisis-What You Need to Know," Nationalgeographic, <https://news.nationalgeographic.com/2017/09/rohingya-refugee-crisis-myanmar-burma-spd/>. (accessed March 25, 2018)
- Organization of American States, "Exploring the Legal Framework for Minorities in the Criminal Justice System" OAS. https://www.oas.org/es/cidh/afrodescendientes/docs/pdf/Speech_IACHRPresident_December2015.pdf. (accessed January 25, 2018)
- The United Nations Network on Racial Discrimination and Protection of Minorities, "Minorities in the Criminal Justice System." OHCHR. HRBodies/HRCouncil/MinorityIssues/Session8/UN_Network_Joint_Submission.docx. (accessed January 25, 2018)
- Ulrike Barten. *Minorities, Minority Rights and Internal Self-Determination*. New York: Springer, 2015.
- United Nations. *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation*. New York: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2010.
-